Geelgroene of dwergzegge?

Geelgroene en dwergzegge zijn in de praktijk lastig te onderscheiden. Arie van den Bremer dook in de literatuur en ging in het veld op onderzoek uit om het onderscheid te verhelderen. Voor *Natura* zet hij de typerende kenmerken op een rijtje.

Tekst & **Foto's** Arie van den Bre

Is het geelgroene of dwergzegge? Ik heb jaren moeten zeggen: 'Ik weet het niet zeker, maar ik denk geelgroene.' Als het plantje klein was, dan vertelde ik dat het misschien nog een jong plantje was of dat er sprake was van dwerggroei. Ik wist niet zeker of het dwergzegge was. Dat is geen bevredigend antwoord. Ik wil nu het naadje van de kous weten. Daarom eerst een bronnenonderzoek en daarna het veld in. De vele afgeplagde gebieden bij Stichting De Boom in Leusden zijn daar geschikte plekken voor omdat ze daar beide voorkomen. Dat weet ik nu na het schrijven van dit artikel zo goed als zeker.

De bronnen die ik raadpleegde:

1. Heukels' Flora van Nederland, 24e druk (Leni Duistermaat 2020), pag. 172.
2. Verspreidingsatlas. www.verspreidingsatlas.nl.
3. Veldgids Nederlandse Flora, Henk Eggelte (2022), 13e druk, pag. 49. 13/15.
4. Rothmaler Flora van Nederland (2020) 1e druk, pag 72.
5. Zeggen van Limburg, Hermans & Spreuwenberg (2015), hoofdstukken 5.45 en 5.46.
6. Gorteria Nederlands Botanisch Archief, 41 (1), 1-13., J. Koopman en H. Więcław, www.natuurtijdschriften.nl/pub/685230.
7. Nova Flora Neerlandica (2022), 1e druk, subtitel "Zegge|Carex", Jacob Koopman e.a.

Bij de zesde en zevende bron is Jacob Koopman (mede)auteur. Jacob Koopman heeft veel onderzoek gedaan naar alle *carex*-soorten, waaronder ook de twee waarover dit artikel gaat.
Het probleem van veel kenmerken is dat ze elkaar overlappen. In Heukels staat dat het urntje van geelgroene zegge 3-4 mm lang is en bij dwergzegge 2-3 mmm. In de Verspreidingsatlas wordt 3,0 tot 4,6 mm respectievelijk 2,0-3,6 mm genoemd. In de praktijk zijn maten vaak steunbewijzen. Als je die maar genoeg hebt, dan wordt een determinatie betrouwbaarder.
Maar er is een kenmerk dat veel zekerheid biedt, zo heb ik ontdekt. Dat is het tegentongetje bij de geelgroen zegge. In vakjargon het *antiligula*. Opvallend is dat dit in weinig bronnen wordt genoemd. Wel in Heukels, maar niet in bijvoorbeeld de Verspreidingsatlas. Een bekend gras met een tegentongetje is eenbloemig parelgras. Daar is hij heel groot en goed te zien (foto A). Geelgroene zegge heeft dat dus ook, maar die is veel minder hoog; zie foto 1.3. Bij dwergzegge eindigt de schede in een V-vorm omlaag; zie foto 2.3. Je hebt wel een loep nodig om dat te kunnen vaststellen. Mijn advies is om meerdere stengels en pollen te bekijken.

De kenmerken

Alle bronnen samenvattend onderscheiden de twee soorten zich als volgt van elkaar:

Kenmerken	Geelgroene zegge *Carex demissa*	Dwergzegge *Carex oederi*
Polvorm	Dicht en groter dan bij dwergzegge	Dicht en kleiner dan bij geelgroene zegge
Bladkleur (Koopman)	Meer grasgroen	Meer geelgroen
Bladschijf	Vlak of iets gootvormig, 3-5 mm breed	Gootvormig, 2-3,5 mm breed
Stengels	Opstijgend tot hangend en langer dan blad	Stijf, recht tot schuinstaand en gelijk of korter dan blad
Schede bij onderste schutblad	Met antiligula	Zonder antiligula
Aantal vrouwelijke aren	2-3 aren aan de top en vaak 1 vrouwelijke aar onder het midden afgezakt	2-6 aren aan de top en geen aren afgezakt.
Grootte vrouwelijke aren (Heukels)	7-15 mm lang en 6-8 mm breed	5-8 (-10) mm lang en 4-5 mm breed
Lengte mannelijke aar	12-23 mm	6-16 mm
Lengte stengel mannelijke aar	2-17 mm	1-4 mm (vaak bijna zittend)
Lengte urntje	3-4 mm lang	2-3 mm lang
Lengte urnsnavel	1,0 -1,7mm (spitser)	0,6-1,4 mm

1. Geelgroene zegge *Carex demissa*

1.1. Plant

1.2. Urntjes (lange snavel)

1.3. Antiligula

2. Dwergzegge *Carex oederi*

2.1. Plant

2.2. Urntjes (met korte snavel) en nootjes

2.3. Geen antiligula

Volgroeide bloeiwijze biedt meeste aanknopingspunten

Soms heeft een plant een uniek kenmerk en is er geen twijfel over de soortnaam. De variatie in kenmerken van deze twee soorten is groot als gevolg van verschillen in groeiomstandigheden. Ik heb het idee dat je bij deze twee zeggen het gebruik van steunbewijzen voor een groot deel kunt ontlopen door naar het genoemde tongetje te kijken.

Een belangrijk verschijnsel bij deze soorten is hybridisering (kruising van twee soorten). In dat geval bevatten de urntjes geen nootjes. Door in de urntjes te knijpen, kun je dat voelen. Dit verschijnsel herkennen is daarom niet zo moeilijk.

Veel kenmerken zijn alleen waar te nemen bij een volgroeide plant met een volgroeide bloeiwijze. De Volgroeide bloeiwijze biedt dus de meeste aanknopingspunten. Een voordeel van deze twee soorten is dat de bloeiwijze vrij lang voor determinatie beschikbaar blijft. ■